IMPLEMENTATIE VAN DE MFO-7
EN HET HANDBOEK
"ACHTERVOLGEN EN INTERCEPTEREN VAN VOERTUIGEN"

Inhoudstafel

1. Opdracht 4
2. Historiek/probleemstelling 4
3. Wettelijke context 5
   3.1. Wet op de geïntegreerde politie (WGP) van 7 december 1998 5
   3.2. Wet op het politieambt (WPA) van 5 augustus 1992 5
   3.3. Koninklijk besluit betreffende de organisatie van de gecentraliseerde dispatchingscentra (en van het nationaal invalspunt) van 26 juni 2002 5
   3.4. Omzendbrief van de Ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken van 7 april 2005 inzake het afkondigen en het organiseren van het politiealarm 5
      3.4.1. Definitie politiealarm 5
      3.4.2. Rol DirCo 6
      3.4.3. Afkondiging politiealarm 6
      3.4.4. Bijzondere samenwerkingsovereenkomst 6
   3.5. Ministeriële richtlijn MFO-7 van 28 maart 2014 betreffende het beheer van dynamische niet-geplande gebeurtenissen waarbij een onmiddellijk en gecoördineerd supra-lokaal politieoptreden in werking wordt gesteld 7
      3.5.1. Doel 7
      3.5.2. Dringende maatregelen 7
      3.5.3. De reflexfase 7
      3.5.4. Werkwijze 7
      3.5.5. Procedures, protocollen, reactieschema, structuren, afspraken 8
4. Onderzoeksvragen 9
   4.1. Met betrekking tot het politiealarm 9
   4.2. Met betrekking tot de reflexfase 9
5. Methodiek 9
6. Analyse van aanvullende richtlijnen 10
   6.1. Bespreking van het handboek “Achtervolgen en intercepteren van voertuigen – Opleiding specialisten” 11
   6.2. Bespreking van de nota DGA/DAH-2015/1625 – erratum d.d. 22/01/2016 11
   6.3. Synthese van de verschilpunten 12
7. Analyse per zone of dienst 12
   7.1. DGJ/DJO 12

7.2. DGA/DAO 13
7.3. SICAD 13
7.4. Politiezones met eigen autonome dispatching 14
7.5. Politiezones gedispatcht door SICAD 15
7.6. De wegpolitie 16
7.7. De Nationale Coördinator Geweldsbeheersing en de politiescholen 16
8. Conclusies 17
8.1. Met betrekking tot het politiealarm 17
8.1.1. Omzendbrief “politiealarm 2005” versus de richtlijnen inzake het politiealarm opgenomen in de MFO-7 17
8.1.2. Specifieke richtlijnen politiediensten door DGJ/DJO op basis van de MFO-7 17
8.1.3. Richtlijnen politiealarm op niveau NIP, meldkamers (SICAD of lokale dispatching), DirCo en lokale politie 17
8.1.4. Oefeningen politiealarm/te trekken lessen 18
8.2. Met betrekking tot de MFO-7 18
8.2.1. De implementatie van de MFO-7 18
8.2.2. De reflexfase 19
8.2.3. Kennis van de procedures en werkmethodes MFO-7 20
8.2.4. Training/opleiding 21
8.3. Met betrekking tot het handboek 21
9. Algemeen besluit 22
10. Aanbevelingen 22
10.1. Voor de geïntegreerde politie 22
10.2. Voor de Nationale Coördinator Geweldsbeheersing 23
10.3. Voor de DirCo’s 23
10.4. Voor de wegpolitie 24
11. Bijlage 1: Afkortingen 25
12. Bijlage 2: Bevraagde lokale politiezones en diensten van de federale politie 26

1. Opdracht

1. Het Vast Comité P besliste om de implementatie van de Ministeriële richtlijn MFO-7 d.d. 29 maart 2014 betreffende het beheer van dynamische niet-geplande gebeurtenissen waarbij een onmiddellijk en gecoördineerd supra-lokaal politieoptreden in werking wordt gesteld en van het handboek "Achtervolgen en intercepteren van voertuigen" dat door het Strategisch Platform werd goedgekeurd op 11 augustus 2015, op te volgen binnen de geïntegreerde politie.

2. Historiek/probleemstelling

2. Dit toezichtsonderzoek is het vervolg op het toezichtsonderzoek over *"de coördinatie, efficiëntie en effectiviteit van het politieoptreden bij acute crisissituaties en zich verplaatsende verdachten"*.

3. Naar aanleiding van diverse achtervolgingen door de politiediensten rees immers de vraag in welke mate de geïntegreerde politie voldoende georganiseerd blijkt om op een efficiënte en effectieve wijze te coördineren in crisissituaties wanneer verdachten zich verplaatsen over bepaalde territoriale grenzen (respectievelijk zone- of arrondissementsoverschrijdend) heen. Een stroeve coördinatie/leiding van de operatie en een gebrekkige samenwerking, onder andere ingegeven door onduidelijkheid naar bevoegdheden toe, werden vastgesteld.

4. In het toezichtsonderzoek naar *"de coördinatie, efficiëntie en effectiviteit van het politieoptreden bij acute crisissituaties en zich verplaatsende verdachten"* werden conclusies en aanbevelingen geformuleerd in de volgende domeinen: (1) de leiding van de operatie, (2) de tactische procedés, (3) de GPI 49 (samenwerkingsovereenkomsten), (4) de radiocommunicatie en (5) het politiealarm.

5. De conclusies van dat toezichtsonderzoek hebben geleid tot enerzijds het opnemen van dit onderwerp in het Nationaal Veiligheidsplan (NVP) 2012-2015 en anderzijds tot de oprichting van de politionele werkgroep *"beheer van niet-geplande dynamische gebeurtenissen"*.

6. Met betrekking tot het "politiealarm" leidde het onderzoek tot de volgende conclusies: *"Twaalf jaar na de politiehervorming en 7 jaar na de omzendbrief politiealarm is de geïntegreerde politie nog steeds niet in staat het hoofd te bieden aan de problematiek van de interceptie van zich verplaatsende daders. Dit is in hoofdzaak te wijten aan (1) het uitblijven van richtlijnen inzake leiding en coördinatie en (2) het gebrek aan uniforme tactische procedés bij dergelijke gebeurtenissen."*

7. Uiteindelijk resulteerden de werkzaamheden van de werkgroep *"beheer van niet-geplande dynamische gebeurtenissen"* in de MFO-7 en de werkzaamheden van het Pedagogisch Comité voor geweldsbeheersing in het handboek "Achtervolgen en intercepteren van voertuigen".

8. Thans wordt overgegaan tot de opvolging van de implementatie van zowel de MFO-7 als het handboek binnen de geïntegreerde politie.

3. Wettelijke context

3.1. Wet op de geïntegreerde politie (WGP) van 7 december 1998

9. Artikel 104, 4° stelt dat de "*bestuurlijke directeur-coördinator wordt belast met de leiding van de gedeconcentreerde federale diensten van bestuurlijke politie*."

10. Artikel 104, 7° stipuleert dat "*de bestuurlijke directeur-coördinator wordt belast met de coördinatie en de leiding van de politieoperaties overeenkomstig de artikelen 7/1 tot 7/3 van de wet op het politieambt*[1]*, met uitzondering van de gespecialiseerde opdrachten van gerechtelijke politie, bedoeld bij artikel 102*."

3.2. Wet op het politieambt (WPA) van 5 augustus 1992

11. De artikelen 7, 7/1, 7/2 en 7/3 van de Wet op het Politieambt (WPA) bepalen wie verantwoordelijk is voor de operationele coördinatie en leiding van politionele operaties. Deze wetsbepalingen houden in dat, met uitzondering van de gespecialiseerde gerechtelijke opdrachten bepaald in art. 102 van de Wet tot organisatie van een Geïntegreerde Politiedienst[2] (WGP), deze operationele coördinatie en leiding, in functie van bepaalde omstandigheden, wordt waargenomen ofwel door een korpschef van de lokale politie ofwel door de bestuurlijke directeur-coördinator (DirCo).

3.3. Koninklijk besluit betreffende de organisatie van de gecentraliseerde dispatchingscentra (en van het nationaal invalspunt) van 26 juni 2002

12. Artikel 12 stelt: "*Het operationeel beheer van het CIC*[3]*, toevertrouwd aan de personeelsleden bedoeld in artikel 28, omvat het beheer van alle operationele activiteiten behalve de leiding van de operaties. De operationele ondersteuning geleverd door het CIC doet op generlei wijze afbreuk aan de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de operationele chefs hen toegekend door de wet. Deze laatsten nemen steeds de leiding van de operaties waar*."

3.4. Omzendbrief van de Ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken van 7 april 2005 inzake het afkondigen en het organiseren van het politiealarm

3.4.1. Definitie politiealarm

13. Het politiealarm is een daad van gerechtelijke politie waarbij een onmiddellijk en gecoördineerd politieoptreden in werking wordt gesteld naar aanleiding van een pas gepleegde daad van terrorisme of een pas gepleegd uitzonderlijk feit van bijzonder zware criminele aard. Het impliceert het inzetten en het samenwerken van politiezones en diensten van de federale politie.

---

[1] Wet op het politieambt van 5 augustus 1992.

[2] Wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus, *BS* 5 januari 1999.

[3] CIC: is nu opgegaan in de SICAD (*informatie- en communicatiedienst van het arrondissement*) die het vroegere arrondissementele informatiekruispunt (AIK) en het provinciale communicatie- en informatiecentrum (CIC) verenigt en zorgt voor de uitwisseling van de operationele informatie tussen de politiediensten, het beantwoorden van de noodoproepen en de dispatching van de politieploegen op het terrein. De term CIC wordt wel nog vermeld als er geciteerd wordt uit wetteksten.

14. Het politiealarm heeft tot doel het onmiddellijk en met prioriteit:

- algemeen verspreiden van opsporingsgegevens aangaande het feit en de daders, en

- opsporen en vatten van de daders.

15. Het afkondigen van het politiealarm is beperkt tot daden van terrorisme en uitzonderlijke feiten van bijzonder zware criminele aard, die een onmiddellijke, intensieve en gecoördineerde reactie vereisen,
voor zover:

- die feiten zich pas hebben voorgedaan,
- de daders de vlucht hebben genomen, en
- er enig ernstig gegeven bestaat dat richtinggevend kan zijn voor de opsporingen.

3.4.2. Rol DirCo

16. Deze richtlijn bepaalt dat de bestuurlijke directeur-coördinator, in overleg met de betrokken korpschefs van de lokale politie en de betrokken federale diensten, waaronder de SICAD en in de grensgebieden desgevallend het CCPD (Centre de Coopération Policière et Douanière te DOORNIK), wordt belast met het opstellen van een bijzondere samenwerkingsovereenkomst met het oog op het vertalen van de richtlijn en de minimaal te hanteren toepassingen.

3.4.3. Afkondiging politiealarm

17. Het politiealarm wordt in de regel afgekondigd door het Nationaal Invalspunt (NIP). Ook de procureur des Konings van het gerechtelijk arrondissement waar het feit werd gepleegd of de federale procureur (of de door hun aangewezen magistraat) kunnen het politiealarm afkondigen, zo het NIP dit niet deed.

3.4.4. Bijzondere samenwerkingsovereenkomst

18. De voormelde richtlijn voorziet in de volgende bepalingen die het voorwerp moeten uitmaken van de bijzondere samenwerkingsovereenkomst:

- het uitwerken van schema's van berichtgeving met het oog op het verwittigen van de politiediensten waarvan het optreden of de bijstand noodzakelijk lijkt;
- het maken van afspraken m.b.t. het organiseren van de twee onderscheiden politionele acties, namelijk de lokale politieactie (oriënterende patrouilles in de buurt van de feiten gekoppeld aan de Essentiële Elementen van Informatie (EEI) zoals opgenomen in de omzendbrief) en het bepalen van observatie- en interceptiedispositieven (met hun taken zoals beschreven in de omzendbrief) teneinde het systeem van de isochrone lijnen erop toe te kunnen passen;
- bij elk politiealarm neemt de DirCo de operationele leiding waar, volgens de modaliteiten opgesomd in het samenwerkingsakkoord;
- de gemaakte afspraken teneinde de DirCo in staat te stellen binnen de termijn van 15 dagen een evaluatierapport op te stellen.

3.5. Ministeriële richtlijn MFO-7 van 28 maart 2014 betreffende het beheer van dynamische niet-geplande gebeurtenissen waarbij een onmiddellijk en gecoördineerd supra-lokaal politieoptreden in werking wordt gesteld

3.5.1. Doel

19. De richtlijn MFO-7 werd opgesteld door de Federale Politie in overleg met de Vaste Commissie van de Lokale Politie, het SAT Justitie en het SAT Binnenlandse Zaken. Ze werd opgesteld als gevolg van de aanbeveling door het Comité P om een procedure op punt te stellen voor het beheer van dynamische en niet-geplande gebeurtenissen, op basis van de artikelen 5 §2, 7/1 en 7/2 van de Wet op het politieambt (*cf.* randnummer 2).

20. Het doel van deze richtlijn is het bepalen van de principes en modaliteiten voor de operationele leiding en coördinatie van een supra-lokale niet-geplande en dynamische gebeurtenis.

3.5.2. Dringende maatregelen

21. De politiedienst die als eerste met een dynamische niet-geplande gebeurtenis geconfronteerd wordt, neemt op initiatief de nodige dringende maatregelen op basis van een eigen analyse of evaluatie inzake wettelijkheid, subsidiariteit, proportionaliteit en opportuniteit. De SICAD of de lokale dispatching dient in principe de genomen maatregel (veelal maar niet exclusief het achtervolgen) te herevalueren. In een derde tijd komt het de korpschef of de DirCo toe om de genomen maatregelen al dan niet bij te sturen.

3.5.3. De reflexfase

22. De MFO-7 omschrijft de reflexfase in zijn punt 3.5. als '*de fase waarin een niet-geplande gebeurtenis wordt beantwoord via een politionele respons met de op dat moment onmiddellijk beschikbare mensen en middelen*'. Het gaat over de fase waarin de operationele leiding en coördinatie nog niet kan worden uitgeoefend door de overheden aangeduid in artikel 7/1 van de wet op het politieambt en voor dewelke de huidige omzendbrief principes en specifieke modaliteiten uitvaardigt betreffende de operationele leiding en coördinatie.

23. De reflexfase loopt, dixit de MFO-7, af op het moment dat de gebeurtenis een statisch karakter krijgt.

3.5.4. Werkwijze

24. In het geval van een startzone met een autonome dispatching zal de SICAD (onder de operationele controle van de supervisor-coördinator) steeds de operationele leiding overnemen vanaf het moment dat de gebeurtenis het grondgebied van deze zone verlaat. Dit eveneens indien de zone naar wiens grondgebied de gebeurtenis zich verplaatst (of zal verplaatsen) op haar beurt ook een eigen autonome dispatching heeft (tenzij hierover tussen de SICAD en de betrokken zonale autonome dispatching voorafgaandelijk andersluidende afspraken gemaakt zijn).

25. In de reflexfase neemt deze meldkamer (de SICAD of de autonome lokale dispatching) alle nodige maatregelen die zich opdringen. Hieronder is ook de beslissing begrepen om het achtervolgen voort te zetten of af te breken en de bepaling van de eventueel in te nemen observatie- en statische interceptiedispositieven. De beslissing van de meldkamer kan dus eveneens bestaan uit het

herroepen of bijsturen van eerder door de ploegen op het terrein ondernomen acties. De ploegen op het terrein zijn gehouden de door de meldkamer meegedeelde maatregelen toe te passen.

3.5.5. Procedures, protocollen, reactieschema, structuren, afspraken

26. Uit de ministeriële richtlijn MFO-7 blijkt verder dat er van de politiediensten die het aanbelangt, verwacht wordt dat:

- ze provinciale protocollen opstellen;
- ze beschikken over een reactieschema dat kan aangewend worden tijdens de 'reflexfase', en dit om de zich opdringende taken te vervullen in afwachting dat de korpschef of DirCo de daadwerkelijke leiding overneemt (beheersfase);
- er bij voorkeur gewerkt wordt naar analogie van de structuur GOLD (DirCo of korpschef) – SILVER (SICAD of lokale meldkamer) – BRONZE (ploeg op het terrein) die reeds ingeburgerd is bij het genegotieerd beheer van de publieke ruimte;
- er duidelijke afspraken gemaakt worden voor het nemen van de operationele leiding tijdens de beheersfase, met andere woorden dat er op voorhand duidelijk bepaald is wie in welke gevallen verantwoordelijk is tijdens deze fase;
- het NIP en de SICAD (bij uitbreiding ook de lokale meldkamers) hun beoordeling inzake het al dan niet stopzetten van het achtervolgen of het intercepteren van een voertuig steeds aftoetsen en steunen op een beslissingsmatrix die voor dergelijke situaties werd ontwikkeld;
- er bij het overschrijden van de provinciegrenzen enerzijds wordt voorzien dat de betrokken SICAD's beurtelings de operationele leiding opnemen en anderzijds dat het NIP invulling geeft aan zijn bijstandsrol, te weten het ondersteunen van de SICAD in zijn operationele leidinggevende rol, het desgevallend bijdragen tot de coördinatie tussen de verschillende SICAD's en het waarborgen van de coherentie van de besluitvorming;
- de SICAD of de autonome lokale dispatching de beslissing neemt om over te schakelen naar de voorziene provinciale 'alarm'-alertgespreksgroep (SpNat X) die bij de gehele operatie blijft behouden, ook bij het overschrijden van de provinciegrenzen;
- het Strategisch Platform geweldsbeheersing[4], onder de verantwoordelijkheid van de Directeur van het personeel (DRP[5]), belast wordt met het ontwikkelen van de inhoud van een opleidings- en trainingsprogramma voor het achtervolgen en intercepteren van voertuigen;
- de specifieke interventietactieken (PITIP) verplichtend dienen geïntegreerd te worden in zowel de basis- en voortgezette opleiding als in de jaarlijkse trainingsprogramma's;
- de organisatie van oefeningen op lokaal maar tevens op provinciaal en zelfs op nationaal niveau als een succesbepalende factor wordt aanzien bij de implementatie van de principes vervat in de omzendbrief;

[4] Dit Platform vervangt het Pedagogisch Comité voor Geweldsbeheersing, voorzien in de GPI 48 en vermeld in punt 6.2. van de richtlijn MFO-7. De Nationale Coördinator Geweldsbeheersing coördineert dit platform.

[5] De Directie van de opleiding bestaat niet meer sinds de hervorming van de federale politie in 2015. De bevoegdheden die de verschillende reglementaire teksten haar verleenden, werden voornamelijk overgenomen op het niveau van de Directie van het personeel (DRP). De huidige ANPA is sinds de hervorming één van de diensten van DRP en komt hoofdzakelijk voort uit een fusie tussen de drie politiescholen die men toen kende op het niveau van de federale politie (federale school, officierenschool, rechercheschool), waarvan ze de opdrachten/bevoegdheden heeft overgenomen.

- de operationele leiding en coördinatie van zowel de lokale actie als de bezetting van de dispositieven na de afkondiging van het politiealarm gebeurt volgens de principes die in deze omzendbrief zijn vervat;
- bij een niet-geplande dynamische gebeurtenis die haar ontstaan kent in het buitenland, de volgende beschreven principes van leiding en coördinatie van toepassing zijn: (1) de politiezone of eenheid van de federale wegpolitie langs wiens grondgebied BELGIË betreden wordt, vervult de rol van startzone, (2) de meldkamer bevoegd voor de startzone verleent de toelating tot deze grensoverschrijdende achtervolging en (3) de bepalingen uit de geldende verdragen (BENELUX, SCHENGEN, DOORNIK, …) zijn onverkort van toepassing;
- in het kader van de interzonale samenwerking meerdere politiezones kunnen overeenkomen dat ze voor het beheer van dynamische niet-geplande gebeurtenissen als één zone dienen beschouwd te worden.

4. Onderzoeksvragen

27. In overleg met de dossierbeheerder Comité P, werden door de Dienst Enquêtes P met betrekking tot dit toezichtsonderzoek de volgende onderzoeksvragen weerhouden:

4.1. Met betrekking tot het politiealarm

- nagaan of de 'omzendbrief politiealarm 2005' aangepast werd aan de richtlijnen inzake het politiealarm opgenomen in de MFO-7;
- nagaan of er door DGJ/DJO specifieke richtlijnen voor de politiediensten werden uitgeschreven op basis van de MFO-7;
- nagaan van de richtlijnen politiealarm op niveau NIP, meldkamers (SICAD of lokale dispatchings), DirCo en lokale politie;
- nagaan of er reeds oefeningen politiealarm georganiseerd of gepland werden en wat de te trekken lessen waren.

4.2. Met betrekking tot de reflexfase

- nagaan of de diensten die een rol te spelen hebben in de reflexfase (de meldkamers (SICAD of lokale dispatching), het NIP) de nodige werkprocessen uitgeschreven hebben en de nodige opleiding gekregen hebben (DRP, politiescholen);
- nagaan van de uitvoering op het terrein: zijn de politiediensten (meldkamers, NIP, WPR, politiezones) in staat (kennis van de procedure en de hieraan gekoppelde werkmethodes (bevelvoering)), op de hoogte van de interventietactieken voorzien in het handboek en afdoende getraind om deel te nemen aan dergelijke dynamische supra-lokale niet-geplande gebeurtenissen?

5. Methodiek

28. Er werd geopteerd voor een steekproefsgewijze bevraging van 52 eenheden (zie bijlage 2) door middel van vragenlijsten aangepast aan de betrokkenheid van de eenheid.

29. De vragenlijsten werden pas verstuurd nadat de MFO-7 reeds meer dan twee jaar verschenen was. De politiediensten hadden zo dus ruim de tijd om deze omzendbrief te implementeren.

30. Het betreft een onderzoeksmethode die het mogelijk maakt de verschillende aspecten van het onderzoeksthema te belichten. Dankzij deze methode kan de verzamelde informatie – aangezien de voorgelegde vragenlijst gestandaardiseerd is – op vergelijkende wijze worden geanalyseerd. Specifieke aandachtspunten uit deze analyse zullen vervolgens, indien nodig, nog worden voorgelegd aan bepaalde respondenten naar aanleiding van een plaatsbezoek. Achteraf bleek dit niet nodig (zie randnummer 35).

31. De politiezones en de diensten van de federale wegpolitie werden geselecteerd na bevraging van DGA/DAO/NIP. Aan deze dienst werd de vraag gesteld waar de meeste achtervolgingen plaatsvinden.

32. Er werd per eenheid een vragenlijst opgesteld. Deze vragen werden opgesteld o.a. op basis van een punctueel onderzoek naar aanleiding van een achtervolging in de provincie LIMBURG in 2016.

33. De vragenlijsten werden verstuurd begin november 2016, alle antwoorden bereikten ons voor eind januari 2017.

34. In totaal werden 84 vragen gesteld, als volgt verdeeld:

Eenheid	*Aantal vragen*
SICAD	19
PZ gedispatcht door SICAD	16
PZ met eigen meldkamer	20
WPR	16
Politiescholen	2
Directeur ANPA	5
DGJ/DJO	3
DGA/DAO/NIP	5
TOTAAL	***84***

35. Er werd beslist om na het ontvangen van de antwoorden op de vragenlijsten niet te opteren voor een plaatsbezoek. De analyse van de vragenlijsten leek ons immers voldoende duidelijk om conclusies en aanbevelingen te formuleren.

36. Het eindverslag werd zo veel mogelijk geanonimiseerd en gegeneraliseerd.

6. Analyse van aanvullende richtlijnen

37. Tijdens de uitvoering van het onderzoek werd vernomen dat er tegenstrijdigheden bestaan tussen de inhoud van het handboek "Achtervolgen en intercepteren van voertuigen – Opleiding specialisten" en de nota DGA/DAH-2015/1625 – erratum d.d. 22/01/2016 met als onderwerp "*Interventiekader bij achtervolgingen en interceptie op prioritair actieterrein van de Federale Wegpolitie*", wat aanleiding gaf tot het analyseren van beide documenten.

38. In onderstaande analyse beperken we ons bewust tot het aanhalen van de punten die van elkaar afwijken en voegen we tevens een aantal aspecten toe die relevant zijn voor de verdere besluitvorming in dit dossier.

6.1. Bespreking van het handboek "Achtervolgen en intercepteren van voertuigen – Opleiding specialisten"

39. Op 11 augustus 2015 werd het handboek "Achtervolgen en intercepteren van voertuigen – Opleiding specialisten" goedgekeurd door het Pedagogisch Comité[6] inzake geweldsbeheersing (PCP) voor gebruik in de opleiding en de training van het personeel in de geïntegreerde politie.

40. Er wordt in het handboek verder aangegeven dat het achtervolgen[7] door een motorrijder verschillende voordelen biedt maar ook een hoger risico kan inhouden voor de bestuurder (weinig bescherming bij botsing en geringe dekking bij een gewapende aanval), maar deze interventiewerkwijze wordt hierin niet verboden.

41. In het onderdeel dat betrekking heeft op het opstellen van de interceptiedispositieven worden twee technieken toegelicht, met name "het gecontroleerd bandenleegloopdispositief" en het "volledige versperringsdispositief". Hierbij worden een aantal algemene principes vermeld die als leidraad kunnen dienen voor elke opstelling. Zo wordt onder meer vermeld dat het *niet* toegelaten is om op een autosnelweg een statisch interceptiedispositief op te stellen, maar dat dit wel mogelijk is op de op- en afritten.

6.2. Bespreking van de nota DGA/DAH-2015/1625 – erratum d.d. 22/01/2016

42. De voormelde permanente nota werd uitgevaardigd door de directie van de federale wegpolitie en heeft als onderwerp: "Interventiekader bij achtervolgingen en interceptie op het prioritair actieterrein van de federale wegpolitie".

43. In de inleiding van deze nota staat letterlijk opgenomen: *"…. Daar ook andere entiteiten van de geïntegreerde politie soms gebruik maken van het prioritair actiedomein DAH, of er samen met leden van DAH in een geïntegreerd (al dan niet gepland) dispositief samenwerken, omvat deze nota bijgevolg in tweede instantie de gewenste operationele gedragslijn voor het operationeel kader van de geïntegreerde politie. …".*

44. Uit deze nota blijkt onder meer dat de motorrijders van de federale politie *niet* mogen deelnemen aan de effectieve achtervolging van een verdacht vluchtend voertuig.

45. In het deel II. "Technieken" van de nota worden drie technieken besproken met als finaliteit de achtervolging te doen beëindigen, met name de blokvorming, de versperring en het gidsen van een vluchtend voertuig. Bij elke techniek staan onder meer een aantal aandachtspunten vermeld waarmee moet rekening gehouden worden bij de toepassing ervan.

---

[6] Het Pedagogisch Comité voor geweldsbeheersing (nu Strategisch Platform Geweldsbeheersing genaamd) bestaat uit een Strategisch Platform, het College van voorzitters van de Pedagogische Cellen en permanente of tijdelijke Pedagogische Cellen. Het Strategisch Platform heeft als opdracht de algemene strategie te bepalen ter verwezenlijking van de toepassing van de omzendbrief GPI 48 (Omzendbrief GPI 48 d.d. 17 maart 2006 betreffende de opleiding en training in geweldsbeheersing voor de personeelsleden van het operationeel kader van de politiediensten).

[7] Het handboek maakt een onderscheid tussen volgen (het niet-prioritair narijden van een voertuig met als doel observatie en infogaring. De bestuurder van het gevolgde voertuig wordt niet aangemaand om te stoppen. Het loutere volgen wordt in het handboek niet verder uitgewerkt), achtervolgen (het prioritair narijden van een voertuig dat duidelijk weigert te stoppen, met als doel de interceptie van het gevolgde voertuig) en intercepteren/onderscheppen (is het tot stilstand brengen van een rijdend voertuig).

6.3. Synthese van de verschilpunten

46. In tegenstelling tot de inhoud van de nota DGA/DAH-2015/1625 – erratum d.d. 22/01/2016 wordt het achtervolgen met de motor in het handboek niet verboden.

47. Het Comité P merkt verder op dat het opstellen van versperringen op autosnelwegen in het handboek niet wordt toegelaten en dat deze gedragslijn in tegenstrijd is met de bepalingen ter zake opgenomen in de nota DGA/DAH-2015/1625 – erratum d.d. 22/01/2016, waar de versperring, weliswaar onder welbepaalde omstandigheden, wel wordt toegelaten.

48. Verder kan worden opgemerkt dat de besproken technieken in beide geanalyseerde documenten niet dezelfde zijn.

49. De verschilpunten tussen het handboek en de nota van de wegpolitie werden evenwel door een minderheid van de respondenten opgeworpen. Aangezien in het onderzoek werd gepeild naar (de kennis van) het bestaan van richtlijnen uitgevaardigd door de federale politie in aanvulling op de MFO-7 en hierbij nagenoeg niet werd verwezen naar de besproken richtlijn van de federale politie, mogen we hieruit redelijkerwijs besluiten dat ze niet of nauwelijks gekend is bij de politiezones. Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat een zeer kleine minderheid van de respondenten wel degelijk in het bezit werd gesteld van deze nota via het niveau DirCo.

50. Niet alleen het feit dat deze richtlijn op een bepaald aantal punten afwijkt van het handboek lijkt problematisch, maar evenzeer de grote onwetendheid over het bestaan en de kennis van de inhoud ervan vormt een risico, temeer daar de federale wegpolitie ervan uitgaat dat deze nota gekend is binnen de geïntegreerde politie. Gezien de belangrijkheid van deze nota, ontgaat het het Comité P dan ook waarom deze nota *niet* werd overgemaakt aan alle politiezones.

51**.** We wensen ten slotte te verwijzen naar één van de diverse initiatieven die genomen werden binnen de werkgroep 'dynamische niet-geplande gebeurtenissen' van de provincie ANTWERPEN, meer bepaald naar de praktische fiche FAQ. Dit document biedt een overzicht van de vragen en antwoorden die aan bod zijn gekomen tijdens de opleidingssessies. Hieruit blijkt onder meer dat: (1) het '*inboxen*'[8] niet werd weerhouden voor de lokale politie omdat deze techniek de nodige opleiding en training vergt, en (2) evenmin het creëren van een file werd aanvaard omdat hiertegen rechtspraak zou bestaan die de politie in het ongelijk heeft gesteld.

7. Analyse per zone of dienst

7.1. DGJ/DJO

52. Naar aanleiding van het verschijnen van de MFO-7 werden er door DGJ/DJO geen nieuwe richtlijnen uitgeschreven met betrekking tot het politiealarm. De MFO-7 doet immers geen afbreuk aan de principes die vervat zijn in de omzendbrief "Politiealarm" van 2005.

53. Het is de DirCo die verantwoordelijk is voor de operationele vertaling van de omzendbrief "Politiealarm" uit 2005. De richtlijnen en de minimaal te hanteren toepassingen in elke politiezone dienen het voorwerp uit te maken van een bijzondere samenwerkingsovereenkomst op

[8] Inboxen: de techniek wordt hierin als dusdanig niet verduidelijkt, maar houdt in feite in dat het vluchtend voertuig volledig wordt ingesloten en dat er niet wordt voorzien in een 'vluchtopening'.

arrondissementeel niveau, die uiterlijk drie maanden na de inwerkingtreding van de richtlijn diende opgesteld te zijn.

54. Door DGJ/DJO werden nog geen oefeningen georganiseerd (zie randnummer 56). Het organiseren van oefeningen, die de praktische implicaties van voornoemde bijzondere samenwerkingsovereenkomsten in de praktijk dienen te testen, is volgens DJO eerder een taak van elke DirCo.

7.2. DGA/DAO

55. Zowel in het kader van de MFO-7 als bij politiealarm zal de operationele aansturing van de ingezette politiemiddelen gebeuren op basis van de door de DirCo gemaakte afspraken. DAO ziet de rol van het NIP als volgt: (1) het correct inlichten van de andere betrokken SICAD's via de gespreksgroep CONAT (voor zover de SICAD waar het incident begon dit nog niet heeft gedaan), (2) desgevallend het inlichten van het betrokken buurland indien er een risico zou bestaan dat de vluchtende verdachten de grens oversteken, (3) het proactief aanbieden van gespecialiseerde steun en (4) het systematisch informeren van de politionele hiërarchie en de partners.

56. Samen met DJO werd beslist dat in 2017 een *Table Top Exercise* (TTX) zal worden georganiseerd. Hierbij zal de interactie van de directies DJO en DAO, beide lid van het Nationaal Invalspunt, worden getest.

57. DAO stelt dat het NIP zeker in staat is om tijdens de reflexfase de voorziene maatregelen te nemen. Om zich te informeren betreffende de toestand en de nodige aansturing van de door het NIP aangeboden middelen te verzekeren, beschikt het NIP over het communicatiesysteem DWS, toegang tot de fiches van alle SICAD's en de GeoPortal. Deze middelen volstaan voor deze opdracht. Om snel een overzicht te bekomen van de federale beschikbare middelen (luchtsteun, hondensteun, politiepersoneel dat kan worden weggetrokken in andere lopende operaties of oefeningen, …), beschikt het NIP over een aangepaste informaticatoepassing.

58. Het NIP beoordeelt de mogelijkheid en de opportuniteit van een inzet van gespecialiseerde steundiensten. De criteria voor inzet staan omschreven in een specifieke dienstnota. De inzet van luchtsteun en honden is in vele gevallen een succesbepalende factor. Indien er specifiek nood is aan ondersteuning van "mankracht", zal het NIP op zijn niveau kijken welke middelen binnen welke termijn beschikbaar kunnen worden gesteld. Hiervoor kan worden geput uit andere (afbreekbare) operaties.

59. Teneinde een uniforme, gestandaardiseerde beoordeling van de criteria wettelijkheid, subsidiariteit, opportuniteit en evenredigheid mogelijk maken, werd een leidraad uitgewerkt. Zodra het NIP ingelicht werd door de SICAD, zorgt DAO voor een actieve opvolging waarbij ook wordt toegezien op een juiste en coherente interpretatie van bovenvermelde criteria.

7.3. SICAD

60. De implementatie van de ministeriële omzendbrief MFO-7 binnen de SICAD's lijkt vergemakkelijkt te zijn doordat er heel wat voorafgaande akkoorden waren met de politiekorpsen en -diensten die werkzaam zijn binnen hun respectieve arrondissementen. De materie was al *in globo* gekend, ook al kon de aanpak aanzienlijk verschillen van arrondissement tot arrondissement en dus aanleiding geven tot bijkomende risico's wanneer het beheer van een niet-geplande dynamische gebeurtenis

over verscheidene arrondissementen verloopt of de inzet vereist van verschillende politiekorpsen, die al dan niet beschikken over een autonome dispatching.

61. Deze implementatie werd echter niet voorafgegaan door of vergezeld van federale richtlijnen noch een 'unieke' opleidingsmodule specifiek gewijd aan deze problematiek om de aanpak en de technieken nog meer eenvormig te maken. Er werden wel talrijke en erg gevarieerde initiatieven genomen om de medewerkers (SupCo[9], dispatchers, …) en de partners te informeren en op te leiden. Volgens onze respondenten bieden zij echter niet de zekerheid dat allen over nuttige kennis beschikken. Er zouden nog geregelde trainingen nodig zijn.

62. De materiële middelen die beschikbaar zijn binnen de SICAD's lijken te volstaan om, tijdens de reflexfase, te voldoen aan de operationele behoeften beschreven in de MFO-7 voor zover de dynamische en niet-geplande gebeurtenissen niet uitzonderlijk van omvang zijn en niet te lang duren, want in dat geval zouden de menselijke middelen snel ontoereikend kunnen zijn.

7.4. Politiezones met eigen autonome dispatching

63. Alle respondenten geven aan dat de richtlijnen vervat in de MFO-7 werden geïmplementeerd in hun politiezone, evenwel op een zeer verschillende wijze.

64. Het systeem van politiealarm op zich werd niet aangepast ingevolge de verspreiding van de MFO-7 en had overwegend tot gevolg dat de bestaande richtlijnen werden geactualiseerd.

65. De procedure 'politiealarm' is zeker gekend door de leden van de dispatching en lijkt gekend bij de leden van de interventiedienst.

66. De meeste respondenten geven aan dat er geen oefeningen 'politiealarm' of 'achtervolgingen' werden georganiseerd. Het CIC BRUSSEL testte in 2015 samen met de autonome zonale dispatchings de verschillende procedures 'politiealarm' en er werden ook een aantal voorbereidende initiatieven genomen met het oog op het organiseren van een geïntegreerde oefening die evenwel door omstandigheden nog niet kon plaatsvinden.

67. Niet in alle politiezones werden de werkprocessen m.b.t. politiealarm, achtervolgen en bevelvoering uitgeschreven. In de overgrote meerderheid van de politiezones werd geen beslissingsmatrix ontwikkeld om de beoordeling tot het opstarten dan wel het onderbreken van een achtervolging te beoordelen. De helft van de respondenten rapporteert dat ze beschikken over een reactieschema. Uit de analyse van de overgemaakte documenten blijkt evenwel dat niet alle schema's voorzien in een overzicht van de taken die moeten uitgevoerd worden tijdens de reflexfase.

68. Met betrekking tot de kennis van de inhoud van de MFO-7 mag uit de rapportering besloten worden dat deze zeker gekend is door de personeelsleden die werkzaam zijn binnen de lokale meldkamers, terwijl dit minder uitgesproken tot uiting komt voor de 'terreinmedewerkers'.

69. Wat de kennis betreft van de interceptie- en interventietechnieken vervat in het handboek 'Achtervolgen en intercepteren van voertuigen', blijkt dat de helft van de zones deze technieken niet kent.

[9] Supco: supervisor-coördinator en de operatoren maken deel uit van de afdeling op de SICAD die instaat voor de operationele uitvoering. De operatoren worden ingezet zonder onderscheid van de functie van calltaker en dispatcher onder de operationele controle van de supervisor-coördinator.

70. Er mag op basis van de rapportering dan ook geconcludeerd worden dat de autonome dispatchings technisch in staat zijn om in de reflexfase de nodige bevelen te geven aan de ploegen, wat impliceert dat ze (permanent) beschikken over de nodige (operationele) informatie.

71. Niet door alle politiezones werden er afspraken gemaakt met de SICAD inzake de praktische uitvoering van de richtlijnen vervat in de MFO-7.

72. Wat de verspreiding van het handboek "Achtervolgen en intercepteren van voertuigen" betreft, is het zo dat vooral het ontbreken van de kennis van het bestaan van dit document wordt aangeklaagd, gekoppeld aan het gegeven dat het (enkel) ontwikkeld werd voor de specialisten geweldsbeheersing, die dan moeten instaan voor de verdere verspreiding.

7.5. Politiezones gedispatcht door SICAD

73. Een kleine minderheid geeft aan dat ze de MFO-7 op zich niet hebben geïmplementeerd maar verwijzen dan wel in hun antwoord naar de bestaande richtlijnen uitgevaardigd in het raam van het politiealarm.

74. Er kan algemeen worden gesteld dat het bestaande systeem van politiealarm niet fundamenteel werd aangepast ingevolge de publicatie van de MFO-7, maar wel aanleiding gaf tot het actualiseren van de observatie- en interceptiedispositieven op het niveau van de nieuwe gerechtelijke arrondissementen.

75. Uit dit onderzoek komt naar voor dat de procedure 'politiealarm' afdoende gekend is bij de (operationele) medewerkers.

76. Langs Franstalige zijde is het zo dat er geen oefeningen 'politiealarm' of 'achtervolgingen' werden georganiseerd, daar waar een aantal Nederlandstalige respondenten aangeven dat er wel degelijk oefeningen werden gehouden.

77. Wat de kennis van de principes vervat in de MFO-7 betreft, blijkt uit de bevraging dat de interventiemedewerkers niet altijd even goed op de hoogte zijn van de inhoud ervan.

78. Aangaande de kennis van de interceptie- en interventietechnieken vervat in het handboek 'Achtervolgen en intercepteren van voertuigen' geven de meeste respondenten aan dat hun medewerkers hiervan niet of toch onvoldoende op de hoogte zijn.

79. De verspreiding van de MFO-7 heeft er onder meer voor gezorgd dat bepaalde werkprocessen werden herzien of zullen worden geactualiseerd. Het onderscheid tussen de reflex- en de beheersfase wordt door sommige respondenten als 'artificieel' beschouwd omdat uit de praktijk blijkt dat er overwegend wordt gewerkt binnen de eerste fase. Verder wordt een betere afstemming tussen de verspreiding van deze richtlijn en een noodzakelijke opleiding naar voor gebracht.

80. Wat de verspreiding van het handboek betreft, kan verwezen worden naar randnummer 72.

81. Volgende moeilijkheden in de reflexfase worden aangehaald: (1) problemen met de verandering van de radiofrequentie, (2) de onontbeerlijkheid van het beschikken over voldoende (aangepast) materiaal om de twee soorten dispositieven[10] te kunnen opstellen en (3) de belangrijkheid van de

[10] Zie ook randnummer 42.

informatieverspreiding, een opmerking die gegeven werd in de context van de snelheid waarmee het 'target' zich verplaatst.

7.6. De wegpolitie

82. Alle respondenten bevestigen dat de richtlijn MFO-7 binnen de federale wegpolitie (DGA/DAH) geïmplementeerd is. Ook al werd de implementatie van die ministeriële richtlijn niet systematisch voorafgegaan door een opleiding ten bate van alle WPR-medewerkers, toch werden deze laatsten daarover geïnformeerd. De richtlijn werd immers toegelicht en geoperationaliseerd in een interne nota van DGA/DAH die '*het interventiekader bij achtervolgingen en interceptie op prioritair actieterrein van de federale wegpolitie'* vastlegt (DGA/DAH-2015-1625 van 22/01/2016) (zie punt 7). Deze nota werd bovendien verspreid zowel onder de gedeconcentreerde WPR-diensten als onder de directeurs-coördinators, de politiezones en de Vaste Commissie van de lokale politie (VCLP).

83. In dat verband werden aan het politiealarm, dat weinig gebruikt wordt, geen aanpassingen aangebracht. De al bestaande partnerschappen tussen WPR en SICAD lijken niet speciaal gestimuleerd of aangevuld te zijn door de implementatie van de richtlijn MFO-7.

84. Het gebrek aan menselijke middelen binnen de WPR heeft bovendien een negatieve invloed op de capaciteit op het vlak van opleiding en training, die vaak verwaarloosd wordt om te beantwoorden aan de operationele gebeurlijkheden. Daardoor is het niet zeker dat de politieambtenaren op het terrein maar ook zij die hen dienen bij te staan en de actie op het terrein moeten coördineren over voldoende beroepskennis beschikken inzake achtervolging, interceptie en politiealarm. Niettemin ziet de hiërarchie van de WPR erop toe dat er debriefings worden georganiseerd na afloop van bijzondere achtervolgingen of achtervolgingen tijdens welke problemen werden ondervonden, met de bedoeling eruit te leren en de methodes te verbeteren.

7.7. De Nationale Coördinator Geweldsbeheersing en de politiescholen

85. De Nationale Coördinator Geweldsbeheersing stelt dat er tot op heden quasi geen uitvoering gegeven werd aan het punt 6.2. van de MFO-7 waarbij het Strategisch Platform Geweldsbeheersing belast werd met het ontwikkelen van de inhoud van een opleidings- en trainingsprogramma voor het achtervolgen en intercepteren van voertuigen. Hierbij dienden de specifieke interventietactieken verplichtend geïntegreerd te worden in zowel de basis- en voortgezette opleiding als in de jaarlijkse trainingsprogramma's. Het handboek is van toepassing zodra het gepubliceerd is, er is geen termijn noch een controle voorzien op de implementatie ervan, die een verantwoordelijkheid is van elke hiërarchische chef in het kader van de GPI 48.

86. Aan alle politiescholen werd de vraag gesteld of de onderrichtingen en principes vervat in de MFO-7 en het handboek voorzien zijn in een of andere vorming of opleiding. Slechts één derde van de politiescholen biedt deze onderrichtingen en principes aan in een vorming voor de specialisten geweldsbeheersing in het kader van de GPI 48. Twee derde van de politiescholen onderricht deze principes reeds in de basisopleiding AINP of AHINP. Slechts een drietal politiescholen biedt deze opleiding aan zowel in de basisopleiding als in de voortgezette vorming. In een aantal politiescholen is geen enkele opleiding of vorming in dat kader voorzien.

87. Het Comité P stelt ook vast dat er inzake de basisopleiding geen uniformiteit bestaat. Soms worden de principes aangeleerd via een afzonderlijk pakket, soms maken ze onderdeel uit van een andere cursus.

8. Conclusies

8.1. Met betrekking tot het politiealarm

8.1.1. Omzendbrief "politiealarm 2005" versus de richtlijnen inzake het politiealarm opgenomen in de MFO-7

88. De MFO-7 doet geen afbreuk aan de principes die vervat zijn in de omzendbrief "Politiealarm 2005".

89. De belangrijkste verschillen/nuances tussen enerzijds de Ministeriële richtlijn inzake politiealarm en anderzijds de MFO-7 zijn: (1) de afkondiging van het politiealarm geldt voor daden van terrorisme en uitzonderlijke feiten van bijzonder zware criminele aard, daar waar het gecoördineerd inzetten van politiezones en diensten van de federale politie ter opsporing en vatting van vluchtende daders in het kader van de MFO-7 niet alleen van toepassing is op zware criminele feiten maar evenzeer op bepaalde situaties die betrekking hebben op de verkeershandhaving en (2) de afkondiging van het politiealarm kan enkel door het NIP en/of het (federaal) parket terwijl in het kader van de MFO-7 het nemen van de beslissing om over te gaan tot het achtervolgen of het intercepteren van een voertuig, in handen ligt van de politie(hiërarchie).

90. Sommige DirCo's pasten hun concept politiealarm aan op basis van de MFO-7, andere deden dit niet door o.a. te stellen dat het om een andere finaliteit gaat. Het systeem van politiealarm op zich werd niet aangepast als gevolg van de verspreiding van de MFO-7 en had overwegend tot gevolg dat de bestaande richtlijnen werden geactualiseerd.

8.1.2. Specifieke richtlijnen politiediensten door DGJ/DJO op basis van de MFO-7

91. Naar aanleiding van het verschijnen van de MFO-7 werden er door DGJ/DJO geen nieuwe richtlijnen uitgeschreven met betrekking tot het politiealarm.

8.1.3. Richtlijnen politiealarm op niveau NIP, meldkamers (SICAD of lokale dispatching), DirCo en lokale politie

92. De richtlijnen en procedures inzake politiealarm blijken goed gekend en voorbereid door alle respondenten, inclusief de leden van de interventiediensten en de (operationele) medewerkers.

93. Het is volgens DJO de DirCo die verantwoordelijk is voor de operationele vertaling van de omzendbrief "Politiealarm 2005".

94. Het Comité P heeft kunnen vaststellen dat alle voormalig en huidig onderzochte arrondissementen beschikten over een overeenkomst inzake het organiseren van het politiealarm. Tevens is het zo dat er op arrondissementeel vlak ook samenwerkingsovereenkomsten bestonden inzake het achtervolgen van voertuigen, en dit voor de MFO-7 werd verspreid.

95. Uit de analyse van de overgemaakte protocollen kan het Comité P besluiten dat deze in grote mate tegemoetkomen aan de verwachtingen dienaangaande geformuleerd in de omzendbrief. Bepaalde arrondissementen voorzien in een variant, namelijk een politiealarm dat kan afgekondigd worden op lokaal niveau en dit zonder tussenkomst van het NIP.

8.1.4. Oefeningen politiealarm/te trekken lessen

96. In 2017 organiseren DGA/DAO en DGJ/DJO samen een TTX[11]. Hierbij zal de interactie van deze directies, beide lid van het Nationaal Invalspunt (NIP), worden getest.

97. Uit het onderzoek blijkt dat haast enkel door de Nederlandstalige politiezones werd geoefend.

98. Uit de antwoorden verstrekt door de respondenten kan het Comité P besluiten dat deze oefeningen voornamelijk werden georganiseerd in de vorm van CPX[12]-oefeningen en voornamelijk met aandacht voor het uittesten van de verwittigingsprocedures en minder voor het daadwerkelijk nemen van de leiding van de operatie zelf.

99. Op het vlak van de te trekken lessen werd er zeer matig gerapporteerd. Enkele ter kennis gebrachte vaststellingen zijn: (a) het gebrek aan basisvaardigheden (b) de niet-evidentie om een oefening op achtervolgen te organiseren en (c) de minderwaardige en gebrekkige radiocommunicatie zelf, waarbij sommige calltakers de ploegen niet kordaat en actief genoeg aansturen.

8.2. Met betrekking tot de MFO-7

8.2.1. De implementatie van de MFO-7

100. Verschillende respondenten geven aan dat de implementatie van de MFO-7 een formalisering betreft van wat in grote lijnen reeds in de praktijk werd toegepast.

101. Uit de bevraging komt naar voor dat de implementatie van de richtlijnen vervat in de MFO-7 binnen de geïntegreerde politie vrij divers werd ingevuld, gaande van een zuiver theoretische benadering tot het daadwerkelijk toetsen van de theorie aan de praktijk. Zo werden de volgende, meer theoretische, invullingen naar voor gebracht: (a) het ontwikkelen van een lespakket of een fiche ter ondersteuning van informatiesessies en het effectief volgen van een opleiding waarbij al dan niet een onderscheid wordt gemaakt tussen de medewerkers die werkzaam zijn op de dispatching en de leden van de dienst interventie, (b) het vrij rudimentair toelichten van de inhoud van de MFO-7 naar aanleiding van personeelsvergaderingen, (c) het informeren van (team)chefs met als finaliteit dat voormelde leidinggevenden op hun beurt hun medewerkers verder informeren en (d) het zonder meer publiceren van de omzendbrief op intranet.

102. Een kleine minderheid van de politiezones geeft aan dat ze de richtlijn op zich niet hebben geïmplementeerd.

103. Wat de kennis van de principes vervat in de MFO-7 betreft, blijkt uit de bevraging dat de interventiemedewerkers niet altijd even goed op de hoogte zijn van de inhoud ervan.

104. De publicatie van de MFO-7 heeft evenwel met zich meegebracht dat er heel wat initiatieven werden genomen of op stapel staan om de destijds uitgewerkte protocolakkoorden te actualiseren en ook te voorzien in (bijkomende) werkafspraken. Het betreft hier in het bijzonder het opnemen van een aantal werkingsregels die van toepassing zijn op de reflex- en de beheersfase.

11 TTX: Table Top Exercise: simulatieoefening in zaal voor het commandoniveau op basis van informatieberichten en incidenten.
12 CPX: Command Post Exercise of zandbakoefening: oefening op het terrein met commandovoertuigen en radiomiddelen voor het commandoniveau, zonder operationele dispositieven.

105. Het afsluiten van een protocolakkoord inzake achtervolgingen tussen enerzijds de SICAD en anderzijds de respectieve politiezones lijkt binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest niet zo'n evidentie te zijn, daar waar dit in andere arrondissementen blijkbaar minder problematisch is.

106. Wat het niveau SICAD en de lokale dispatchings betreft, delen de meeste respondenten mee dat de medewerkers (SupCo's en dispatchers) vrij goed op de hoogte zijn van de inhoud van de MFO-7 in het algemeen en van de leidinggevende rol van de SICAD (in de reflexfase) in het bijzonder. Het laten afbreken van een achtervolging verloopt volgens bepaalde respondenten evenwel niet altijd even vlot.

107. Alle respondenten van de WPR bevestigen de implementatie van de MFO-7 binnen hun dienst. Dit gebeurde via een interne nota die ook gericht werd aan de VCLP, de DirCo's en de politiezones.

108. Een respondent stelt dat er zich in de loop der jaren een positieve trend aftekent op het vlak van de 'wilde' achtervolgingen: deze zijn met name sterk gedaald door aan het aspect van achtervolgen voldoende aandacht te besteden en kordaat bij te sturen indien dit zich opdrong.

8.2.2. De reflexfase

Processen

109. Hoewel diverse respondenten refereren aan afgesloten protocolakkoorden, blijkt uit het onderzoek dat er heel weinig lokale of federale diensten beschikken over uitgeschreven werkprocessen.

110. Sommige DirCo's werkten een beslissingsmatrix uit, andere respondenten brengen ter kennis dat er geprobeerd werd om een dergelijke matrix op te stellen, doch dat hiermee werd gestopt wegens uiteenlopende meningen en de complexiteit van de taak.

111. Hoewel de MFO-7 voorschrijft dat er een duidelijk reactieschema dient uitgewerkt, en dit naar analogie van het beheer van noodsituaties, teneinde de zich opdringende cruciale beslissingen te kunnen nemen, stellen we vast dat iedere DirCo daar op een andere manier invulling aan geeft.

112. Niet in alle politiezones werden de werkprocessen m.b.t. het politiealarm, achtervolgen en bevelvoering uitgeschreven. In de overgrote meerderheid van de politiezones werd er geen beslissingsmatrix ontwikkeld om de beslissing tot het opstarten dan wel het onderbreken van een achtervolging te beoordelen. De helft van de respondenten rapporteert dat ze beschikken over een reactieschema, maar uit de analyse van de overgemaakte documenten blijkt evenwel dat niet alle schema's voorzien in een overzicht van de taken die moeten uitgevoerd worden tijdens de reflexfase.

113. De verspreiding van de MFO-7 heeft er volgens de politiezones gedispatcht door de SICAD onder meer voor gezorgd dat bepaalde werkprocessen werden herzien of zullen worden geactualiseerd. Het onderscheid tussen de reflex- en de beheersfase wordt door sommige respondenten als 'artificieel' beschouwd omdat uit de praktijk blijkt dat er overwegend wordt gewerkt binnen deze eerste fase.

114. De woordelijke mededeling van de afkondiging van de reflexfase is naar verluidt weinig gebruikelijk. Het vragen aan de ploegen om over te schakelen van de routinegespreksgroep naar de alarmgespreksgroep, het actief aansturen van de ploegen, … vormen evenwel de 'afkondiging' van de reflexfase.

Bevelvoering

115. Op basis van de rapportering mag besloten worden dat de autonome dispatchings en de SICAD's zowel operationeel als technisch in staat zijn om in de reflexfase de nodige bevelen te geven aan de ploegen op het terrein, waarbij wel de kanttekening wordt gemaakt dat ze niet steeds voldoende kennis hebben van de beschikbare middelen die de ploegen bij zich hebben en dat het ook niet steeds mogelijk is om de ploegen in reële tijd te volgen, wat onder meer te wijten is aan het al dan niet uitgerust zijn met AVL[13]/APL[14] en het correct aanmelden in de CAD[15].

116. Bij de politiezones gedispatcht door de SICAD wordt geen eensgezindheid gevonden aangaande het feit of de SICAD al dan niet technisch in staat is om in de reflexfase de nodige bevelen te geven aan de ploegen die hij moet aansturen. Niet door alle politiezones werden er afspraken gemaakt met de SICAD in verband met de uitvoering van de MFO-7.

117. De ministeriële richtlijn MFO-7 beveelt de commandostructuur *Gold-Silver-Bronze* aan als een goede praktijk, waarbij wordt verwezen naar het genegotieerd beheer van de publieke ruimte, waar deze werkwijze reeds ingeburgerd is.

118. Uit het onderzoek komt naar voor dat deze commandostructuur zeker aan bod komt in de opleiding maar dat ze in de praktijk niet altijd even strikt wordt toegepast, waarmee wordt bedoeld dat: (1) er vrij zelden tot een beheersfase gekomen wordt waarin er aan een *Gold Commander* effectief een rol wordt toebedeeld, en (2) de interventie-eenheden meestal niet wijzigen van roepnaam maar in de praktijk wel fungeren als *Bronze*. In de meeste antwoorden afkomstig van de diensten die zich inlaten met het dispatchen van de ploegen wordt vermeld dat ze deze terminologie wel hanteren binnen hun eigen specifieke werking.

119. Wat de te trekken lessen betreft die betrekking hebben op de reflexfase, blijkt uit de rapportering dat: (1) de overschakeling naar een andere gespreksgroep niet altijd even vlot verloopt, (2) er zelden of nooit wordt overgegaan naar de beheersfase, (3) het niet altijd even evident is om via de radio een achtervolging te doen afbreken, (4) er algemeen gesproken te weinig oog is voor de mogelijke "*collateral damage*", (5) het onontbeerlijk is om te beschikken over voldoende (aangepast) materiaal om de voorziene soorten dispositieven te kunnen opstellen en (6) het belangrijk is om informatie te verspreiden.

120. De ondersteuning geboden door de SICAD in de reflexfase wordt door de meeste respondenten als 'efficiënt' beschreven.

121. In deze context kan de vraag gesteld worden, conform de aanbevelingen in het toezichtsdossier ASTRID, of het niet noodzakelijk is om permanent een OBP op de SICAD aanwezig te hebben, zeker nu het voor de SICAD regelmatig zal voorvallen dat hij de ploegen op het terrein zal dienen te bevelen.

8.2.3. Kennis van de procedures en werkmethodes MFO-7

122. Uit de overgemaakte informatie kan het Comité P besluiten dat vooral het personeel dat werkzaam is op een SICAD of een lokale dispatching het beste geïnformeerd is over de principes en

[13] AVL: Automatic Vehicle Location.
[14] APL: Automatic Person Location.
[15] CAD: Computer Aided Dispatching.

de werkingsregels. Voorts komt uit de bevraging naar voor dat niet alle terreinmedewerkers (volledig) op de hoogte zijn van deze procedures en zich voornamelijk vragen stellen over de (wettelijkheid) van de aansturing door de medewerkers van de SICAD's van de ploegen van de lokale politiezones.

123. Wat de politiezones betreft, krijgen we een vrij divers beeld: er zijn leidinggevenden die rapporteren dat hun interventiemedewerkers de grote lijnen kennen, anderen stellen dat ze hiervan op de hoogte moeten zijn gezien de uitleg die ze kregen op een vormingsmoment of omdat de informatie beschikbaar is op het intranet. Eén korpschef rapporteert evenwel dat bepaalde terreinmedewerkers de juiste draagwijdte van het politiealarm onvoldoende kennen, ondanks de herhaalde aandachtsvestigingen van de leidinggevenden.

8.2.4. Training/opleiding

124. De opleiding in het kader van de MFO-7 is niet echt een schoolvoorbeeld te noemen: de nationaal georganiseerde opleiding verloopt stroef, heel wat eenheden wachten op de vorming van hun specialisten geweldsbeheersing die dan kunnen aanvangen met de interne opleiding, terwijl andere hier al werk van gemaakt hebben. We kunnen ons niet alleen vragen stellen bij het feit dat er actueel nog ongevormde politieambtenaren in de dagdagelijkse politiepraktijk staan, ook kunnen we de nodige bedenkingen formuleren bij het gebrek aan uniformiteit van de opleiding.

***125*.** Geen enkele respondent rapporteert punctueel welke lessen uit voorgaande achtervolgingen werden getrokken, maar er wordt wel ter kennis gebracht dat de achtervolgingen ter sprake komen op de ochtendbriefings.

126. Volgens een respondent van de wegpolitie zorgt de onderbezetting van het personeel ervoor dat de opleidingen in het kader van de GPI 48, en dus ook de voortgezette vorming m.b.t. de MFO-7 en het handboek, niet meer kunnen gegeven worden aan het personeel, met alle gevolgen van dien.

127. Er werden talrijke en erg gevarieerde initiatieven genomen om de medewerkers van de SICAD's (SupCo, dispatchers, …) en de partners te informeren en op te leiden. Maar, volgens onze respondenten, bieden zij echter niet de zekerheid dat allen over nuttige kennis beschikken. Er zouden nog geregelde trainingen nodig zijn, terwijl de inhoud van de MFO-7 geïntegreerd zou kunnen worden in de basispolitieopleiding.

8.3. Met betrekking tot het handboek

128. De commentaren met betrekking tot het handboek zijn positief maar er is heel wat kritiek op de verspreiding ervan. Verscheidene respondenten stellen dat noch leidinggevenden noch hun monitoren geweldsbeheersing ingelicht zijn over het bestaan van dat boek.

129. De brochure werd zonder meer verspreid via de portaalsite zonder dat hieraan veel ruchtbaarheid werd gegeven. Bovendien wordt opgemerkt dat de tijd tussen het verspreiden van het handboek en de noodzakelijke voortgezette opleiding van de specialisten geweldsbeheersing te lang is. Er werd ook geopperd dat er bij het opstellen van de brochure te weinig rekening werd gehouden met de wijze waarop men de politieambtenaren de nieuwe technieken wil (kan) laten oefenen.

Er wordt ook een bedenking gemaakt bij het feit dat er geen specifieke vorming of training is voorzien voor de leidinggevenden.

130. Niet alle leidinggevenden hebben (een deel van) de inhoud van het handboek opgenomen of laten opnemen in de opleiding van hun medewerkers. De zones die voorzien hebben in een vorming, hebben dit ook op een verschillende manier benaderd.

131. Wat de kennis van de interceptie- en interventietechnieken vervat in het handboek betreft, mogen we besluiten dat de helft van de politiezones met eigen dispatching deze technieken niet kent.

9. Algemeen besluit

132. De richtlijnen en procedures inzake politiealarm blijken goed gekend en voorbereid door alle respondenten. Evenwel wordt het systeem zo goed als niet gebruikt en worden haast uitsluitend alarmprocedures op arrondissementeel/provinciaal[16] niveau gebruikt.

133. Een gecoördineerd politieoptreden zoals voorgeschreven in de MFO-7, het politiealarm en het handboek is zo effectief en efficiënt als zijn zwakste schakel. We konden vaststellen dat er in elke bevraagde provincie/arrondissement wel politie-eenheden waren waarbij bovenvermelde richtlijnen met betrekking tot gecoördineerde acties of interventietechnieken onvoldoende of zelfs helemaal niet geïmplementeerd, gekend of voorbereid waren. Er is immers zo goed als geen coördinatie, opvolging, uniformiteit of controle met betrekking tot de verspreiding, de opleiding, de vorming en de uitvoering van deze richtlijnen, procedures, interventietechnieken, … Richtlijnen met betrekking tot gecoördineerde acties en interventies worden verspreid en daar stopt soms grotendeels het verhaal voor sommige zones en diensten.

134. Dergelijke disfuncties kunnen niet alleen aanleiding geven tot een ongecoördineerd en chaotisch optreden maar tevens gevaarlijke situaties creëren voor de fysieke integriteit van zowel de burger als de betrokken politiemensen zelf. Het is dan ook van uiterst groot belang dat de aanbevelingen hierna vermeld, effectief per politiedienst geanalyseerd en desgevallend uitgevoerd worden. Met de ingebruikname van de ANPR-camera's en de organisatie van de SICAD's[17], zal het probleem enkel nog acuter worden[18].

10. Aanbevelingen

10.1. Voor de geïntegreerde politie

135. Het opstellen van dergelijke coördinerende richtlijnen en handboek moet gepaard gaan met een integrale en geïntegreerde aanpak (bv. de betrokken actoren moeten proactief overleggen hoe de opleiding/vorming en praktische uitvoering op het terrein zullen verlopen, duidelijk termijnen afspreken o.a. met betrekking tot de inwerkingtreding, …).

[16] Dergelijke alarmprocedures kunnen worden afgekondigd in afwachting van of in plaats van het politiealarm op provinciaal niveau in de gevallen zoals overeengekomen in het protocol tussen de politiezones en diensten van de federale politie. Ze houden ook in dat er intercepties dienen uitgevoerd te worden. Deze alarmprocedures kunnen licht verschillen van provincie tot provincie.

[17] Zie voetnoot 3.

[18] De ANPR-hits zullen zeker en vast het aantal achtervolgingen en intercepties door de politiediensten doen toenemen. Het nationaal project ANPR voorziet een automatische flux van ANPR-hits naar de CAD.

136. Los van wie welke interventietechnieken al dan niet toepast of mag toepassen, moet het op zijn minst duidelijk zijn voor alle operationele medewerkers van de geïntegreerde politie welke technieken er bestaan, hoe en vanaf wanneer ze worden uitgevoerd, wie ze kan en mag toepassen en wat de rol van eenieder hierin is.

137. Er dienen meer oefeningen georganiseerd te worden in dit kader. Het Comité P kan hierbij de verschillende respondenten bijtreden die aangeven dat de Dirco's hierin het best initiatief kunnen nemen. De hieruit te trekken lessen kunnen aanleiding geven tot een bijsturing op het vlak van bevelvoering, (radio)communicatie, kennis van eenieders middelen en personeel, coördinatie van de operaties, …

138. Er dient (verder) geïnvesteerd in de twee ondersteunende tools die werden verwoord in de MFO-7, met name de beslissingsmatrix en het reactieschema. Zowel op nationaal als op lokaal vlak zijn er al (premature) initiatieven genomen die verder dienen uitgewerkt te worden.

139. Het punt 1.5. "Aandachtspunten bij achtervolgingen" van het handboek vormt samen met het punt 2. "Beoordeling/beslissing" een ruim overzicht van criteria die idealiter in ogenschouw genomen worden om te beslissen over de opportuniteit tot het opstarten van een achtervolging dan wel tot het beëindigen ervan. Deze criteria zijn ruimer dan deze die opgenomen zijn in de omzendbrief MFO-7 en zouden kunnen dienen als inspiratiebron voor het opstellen van een beslissingsmatrix.

140. Het punt 3.3.5. "Reacties van de andere ploegen op het terrein" van het handboek somt een aantal ondersteuningsmogelijkheden op die kunnen uitgevoerd worden door andere ploegen die zich op het terrein bevinden en nog geen deel uitmaken van het achtervolgingsdispositief. Deze activiteiten lijken ons nuttig ter realisatie van het reactieschema.

10.2. Voor de Nationale Coördinator Geweldsbeheersing

141. De Nationale Coördinator Geweldsbeheersing dient dringend uitvoering te geven aan het punt 6.2. van de MFO-7 (2014) waarbij het Strategisch Platform Geweldsbeheersing belast wordt met het ontwikkelen van de inhoud van een opleidings- en trainingsprogramma voor het achtervolgen en intercepteren van voertuigen[19]. De verspreiding van opleidingsinformatie en de concretisering van het opleidingstraject verliepen ondermaats en hieruit moeten de nodige lessen worden getrokken om in de toekomst analoge situaties te vermijden.

10.3. Voor de DirCo's

142. Zodra de noodzakelijke randvoorwaarden zijn ingevuld op het vlak van opleiding, dient erover gewaakt dat deze materie nog beter gekend is onder (bepaalde) operationele medewerkers. In het verlengde hiervan dringt zich een geïntegreerde benadering op in het domein van de training. Daar zou de DirCo een (meer) coördinerende rol in kunnen vervullen, dit naar analogie van de regie die

[19] In dat kader dient ook rekening gehouden te worden met het transversale aspect van de opleidings- en trainingsprogramma's. Zo kan dit thema niet los gezien worden van o.a. de aspecten geweldsbeheersing, communicatie, interventie en rijden met prioritaire voertuigen (zie daarbij de aanbevelingen in ons toezichtsonderzoek "Rijgedrag en ongevallen met politievoertuigen" uit 2016).

bepaalde DirCo's op zich hebben genomen bij het opstellen van de protocollen "politiealarm" en "achtervolgen".

143. Het Vast Comité P kan enkel maar herhalen dat de SICAD's een belangrijke en grotere rol kunnen spelen in de operationele leiding en coördinatie bij niet-geplande bovenlokale gebeurtenissen. Deze aanbeveling werd destijds verwoord, zoals trouwens ook door de Federale Politieraad[20] en de AIG[21], als één van de aanbevelingen in het toezichtsonderzoek naar de coördinatie, efficiëntie en effectiviteit van de voorbereiding en ondernomen actie van de politiediensten (discipline 3) in het kader van de nood- en interventieplannen.

144. Gezien de steeds groeiende belangrijkheid en verantwoordelijkheid van de SICAD – die zich hier vertaalt in de mogelijkheid om daadwerkelijk ploegen op het terrein te bevelen – vraagt het Vast Comité P te overwegen (zoals ook reeds aanbevolen in het toezichtsonderzoek ASTRID) om permanent een OBP aanwezig te hebben op de SICAD.

10.4. Voor de wegpolitie

145. Er dringt zich een afstemming op tussen het handboek "Achtervolgen en intercepteren van voertuigen" en de interne nota van de wegpolitie.

[20] Zie verslag Federale Politieraad "10 jaar politiehervorming", 29 mei 2009, 54.
[21] Verslag AIG m.b.t. "Interventietermijnen en de impact van de verschillende soorten van dispatching op de operationele werking van de geïntegreerde politie", november 2009, punt 3.6.2. operationele coördinatie.

11. Bijlage 1: Afkortingen

AHINP	Aspirant-hoofdinspecteur
AINP	Aspirant-inspecteur
AIG	Algemene inspectie van de federale politie en van de lokale politie
ANPA	Académie Nationale de Police - Nationale Politieacademie
ANP	Academie de Police Namur
ANPR	Automatic Number Plate Recognition
APPEV	Académie de Police Emilien Vaes (Jurbise)
APL	Automatic Person Location
AVL	Automatic Vehicle Location
CAD	Computer Aided Dispatching
CCPD	Centre de Coopération Policière et Douanière à TOURNAI
CIC	Communicatie- en informatiecentrum (noodcentrale 101)
CONAT	Nationale coördinatiegroep
COPPRA	Community policing and prevention of radicalisation & terrorism
CPX	Command Post Exercise of zandbakoefening
DACH	Dienst hondensteun van de federale politie
DAFA	Dienst luchtsteun van de federale politie
DGA/DAO	Algemene directie bestuurlijke politie/Directie van de operaties inzake bestuurlijke politie
DGA/DAH	Algemene directie bestuurlijke politie/Directie van de wegpolitie
DGJ/DJO	Algemene directie gerechtelijke politie/Directie van de operaties inzake gerechtelijke politie
DirCo	Directeur-coördinator van de federale politie
DRP	Directeur van het personeel
DWS	Dispatch WorkStation
EEI	Essentiële elementen van informatie
ERIP-GIP	Ecole régionale et intercommunale de police - Gewestelijke en Intercommunale Politieschool
FAQ	Frequently Asked Questions
GPI	Geïntegreerde politie – Police intégrée
HINP	Hoofdinspecteur
MFO	Missions fédérales – Federale opdrachten
NIP	Nationaal Invalspunt
NVP	Nationaal Veiligheidsplan
OBP	Officier van Bestuurlijke Politie
PAULO	Provinciale Academie voor Urgentiediensten en Lokale Overheden
PCP	Pedagogisch Comité – Comité pédagogique
PITIP	PolitieInterventieTechnieken - Techniques d'Intervention Policières
PIVO	Provinciaal Instituut voor Vorming en Opleiding
PLOT	Provincie Limburg Opleiding en Training
SICAD	Informatie- en communicatiedienst van het arrondissement
SP NAT	Alarmgespreksgroep
SupCo	Supervisor-coördinator (CIC)
TTX	Table Top Exercise
VESTA	Antwerpse politieschool
WGP	Wet op de geïntegreerde politie
WPA	Wet op het politieambt
WPR	Wegpolitie – Police de la route
WPS	West-Vlaamse politieschool

12. Bijlage 2: Bevraagde lokale politiezones en diensten van de federale politie

9 SICAD's	WEST-VLAANDEREN OOST-VLAANDEREN LIMBURG ANTWERPEN BRUSSEL HENEGOUWEN NAMEN LUIK LUXEMBURG
26 politiezones	De zes Brusselse politiezones en twee politiezones per provincie: één politiezone die gedispatcht wordt door de SICAD (*) en één politiezone met een eigen meldkamer (**): Politiezone BRUSSEL-HOOFDSTAD/ELSENE (**) Politiezone ZUID (**) Politiezone BRUSSEL-WEST (**) Politiezone MONTGOMERY (**) Politiezone SCHAARBEEK/EVERE/SINT-JOOST-TEN-NODE (**) Politiezone UKKEL/WATERMAAL-BOSVOORDE/OUDERGEM (**) Politiezone OTTIGNIES/LOUVAIN-LA-NEUVE (**) Politiezone WAVRE (*) Politiezone LIEGE (**) Politiezone SERAING/NEUPRÉ (*) Politiezone NAMUR (**) Politiezone ARCHES (*) Politiezone ARLON/ATTERT/HABAY/MARTELANGE (*) Politiezone FAMENNE-ARDENNE (*) Politiezone CHARLEROI (**) Politiezone ATH (*) Politiezone ASSENEDE/EVERGEM (*) Politiezone AALST (**) Politiezone LEUVEN (**) Politiezone TARL (*) Politiezone GEEL/LAAKDAL/MEERHOUT (**) Politiezone ANTWERPEN (**) Politiezone OOSTENDE (*) Politiezone ARRO IEPER (**) Politiezone TONGEREN/HERSTAPPE (*) Politiezone MIDLIM (*)
5 WPR's	WPR HENEGOUWEN WPR LUXEMBURG WPR BRABANT WPR OOST-VLAANDEREN WPR ANTWERPEN
10 politiescholen	WPS (WEST-VLAANDEREN) PAULO (OOST-VLAANDEREN)

	PLOT (LIMBURG) VESTA (ANTWERPEN) ERIP-GIP (BRUSSEL) ANPA, inclusief de directeur opleiding (BRUSSEL) ANP (NAMEN) PIVO (VLAAMS-BRABANT) ECOLE DE POLICE JURBISE, IPFH (HENEGOUWEN) ECOLE DE POLICE LIEGE (LUIK)
2 diensten federale politie	DAO (inclusief het nationaal invalspunt, NIP) DJO